

“Χρειαζόμαστε μια νέα στρατηγική αντιμετώπισης της Τουρκίας” – Ομιλία Γιάννη Βαληνάκη στην Αθηναϊκή Λέσχη, 14.6.23

Προσφώνηση

Κύριε Πρόεδρε,

κύριε πρόεδρε της Αθηναϊκής Λέσχης, σεβαστέ εκπρόσωπε του Αρχιεπισκόπου, αγαπητές φίλες και φίλοι,

προξενεί χαρά ότι η Αθηναϊκή Λέσχη, κατόπιν προτάσεως του Δ.Σ. του ΣΤΡΑΒΩΝΑ, έχει καλέσει τον Καθηγητή κο Γιάννη Βαληνάκη, να μας μιλήσει απόψε με θέμα «Για μία νέα στρατηγική αντιμετώπισης της Τουρκίας».

Ο καθηγητής Βαληνάκης δεν χρειάζεται άλλες συστάσεις. Μίλησε ο πρόεδρος κος Κουκουλομάτης γι αυτόν. Έχει διαγράψει λαμπρή ακαδημαϊκή καριέρα, με ένα ιδιαίτερο ιντερλούδιο ως βουλευτής, αλλά κυρίως ως υπ αρ. 2 στο Υπουργείο των Εξωτερικών για πεντέμισι χρόνια και έχει διακριθεί ως ένας εκ των κορυφαίων εκπροσώπων στην πατρίδα μας, της ρεαλιστικής σχολής των διεθνών σχέσεων, κάτι που είναι σαφές στην πρακτική που έχει ακολουθήσει. Την σκέψη του διακρίνει ένας πραγματισμός, σφυρηλατημένος στο αμόνι της ευθύνης: διεκδικούμε εγκαίρως ό,τι μας ανήκει και ό,τι δυνάμεθα βάσει του Δ.Δ., επιδιώκοντας πάντοτε να βελτιώνουμε τις δυνατότητές μας.

Φίλοι, παρακολουθούμε όλοι τις τεκτονικές μεταβολές που συμβαίνουν ή κυφορούνται στον ρευστό ακόμη και ασταθή μετα-μονοπολικό κόσμο μας, όπου μεγάλη σημασία αποκτούν, πέραν των παραδοσιακών συντελεστών ισχύος, οι τεχνολογικές αλλαγές και η επέλαση της τεχνητής νοημοσύνης.

Η χώρα μας βρίσκεται στο σταυροδρόμι διαφορετικών κόσμων, αντιμέτωπη με προκλήσεις εσωτερικής τάξεως και προκλήσεις στην διεθνή θέση της. Η γείτων Τουρκία, αμφισβητεί πλέον την θαλάσσια υπόσταση του έθνους μας, θέτοντας ενώπιόν μας προβλήματα υπαρξιακά.

Ο κος Βαληνάκης κατ'εξοχήν έγκυρος παρατηρητής των εξωτερικών πραγμάτων μας, θα μοιραστεί απόψε μαζί μας τις διαπιστώσεις και τις σκέψεις του για τις προϋποθέσεις και τους παράγοντες μιας βιώσιμης σχέσης της Ελλάδος, αλλά και του Ελληνισμού στο σύνολό του, με την Τουρκία.

Γεώργιος Πουκαμισάς
Πρέσβυς ε.τ.

1. Αποδίδει η στρατηγική μας για την αντιμετώπιση της Τουρκίας; Συγκρατεί ή ακυρώνει την τουρκική επιθετικότητα; και

2. Αν, όπως ισχυρίζομαι, δεν επαρκεί, τι πρέπει να κάνουμε για να κερδίσουμε από αυτήν τη διαμάχη;

Ευχαριστώ θερμά τους οργανωτές, την Αθηναϊκή Λέσχη και το Σωματείο «Στράβων» για την τιμητική πρόσκληση.

Η ομιλία μου επιχειρεί να συμβάλει στον δημόσιο διάλογο γύρω από δύο θεμελιώδη ερωτήματα που —επιτρέψτε μου την παρατήρηση— δεν φαίνεται να μας απασχολούν ιδιαίτερα, κι όχι μόνο εν μέσω εκλογών:

- 1. Αποδίδει η στρατηγική μας για την αντιμετώπιση της Τουρκίας; Συγκρατεί ή ακυρώνει την τουρκική επιθετικότητα; και*
- 2. Αν, όπως ισχυρίζομαι, δεν επαρκεί, τι πρέπει να κάνουμε για να κερδίσουμε από αυτήν τη διαμάχη;*

Ξεκινώ με μερικές απαραίτητες επισημάνσεις:

1. Βαδίζουμε προς έναν κόσμο βίαιου αναθεωρητισμού συνόρων με επικίνδυνες συνέπειες για τον Ελληνισμό

Ποτέ στη μεταπολεμική περίοδο η αμφισβήτηση του δυτικού κόσμου και των αξιών του δεν ήταν μεγαλύτερη. Κατά οξύμωρο τρόπο η Ελλάδα αποφάσισε να συνδεθεί στενότερα με τις ΗΠΑ όταν σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις η διεθνής επιρροή τους βρίσκεται σε πτωτική τροχιά. Η χώρα μας θα έπρεπε ήδη να ετοιμάζεται για έναν πολυπολικό, και γι αυτό πιο άναρχο και τελικά πολύ πιο επικίνδυνο κόσμο με ανησυχητικότερο χαρακτηριστικό του την βίαιη αμφισβήτηση συνόρων.

2. Σε αυτό το ρευστό διεθνές σύστημα απαιτείται συνεχής εγρήγορση, έγκαιρη πληροφόρηση, ορθή αξιολόγηση ευκαιριών και πρόληψη κινδύνων —κυρίως όμως σαφής στρατηγική με ευέλικτη αναπροσαρμογή όπου απαιτηθεί.

3. Η Τουρκία εννοεί να επιβάλει τις διεκδικήσεις της «στο τραπέζι» ή «στο πεδίο»

Οι βλέψεις της δεν παραμένουν «πάγια οι ίδιες», όπως λανθασμένα επιμένουν πολλοί. Διευρύνονται δυστυχώς συνεχώς, ιδίως :

-μετά από κάθε διπλωματικό ή επί του πεδίου τετελεσμένο που επιχειρεί,

-όταν συναντά μη δυναμικές ελληνικές απαντήσεις και επικλήσεις του διεθνούς δικαίου, και

-όταν οι διεθνείς αντιδράσεις είναι αόριστα ευχολόγια που τηρούν ίσες αποστάσεις μεταξύ επιτιθέμενου και αμυνόμενου.

Τελώντας σε εθνικιστικό παροξυσμό, η Τουρκία έχει πλέον στρατικοποιήσει πλήρως την εξωτερική της πολιτική και δεν προτίθεται να εγκαταλείψει το καθαρά επεκτατικό της δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» που στοχεύει σε θαλάσσιο, υποθαλάσσιο, εναέριο και προοπτικά εδαφικό έλεγχο του Αν. Αιγαίου και της Αν. Μεσογείου.

Ο Ερντογάν δείχνει αποφασισμένος «να τελειώνει» με τα θέματα του Αιγαίου και της Κύπρου και επιδιώκει αλαζονικά να μας εγκλωβίσει στο επικίνδυνο δίλημμα:

-«ή προσχωρείς στις απόψεις μου για «λύση» στο τραπέζι»,

-ή «θάρθω μια νύχτα ξαφνικά να τις επιβάλω στο πεδίο».

Θα ήταν ιδιαίτερα ανησυχητικό αν η Τουρκία έχει προεξοφλήσει ότι ουσιαστικά όποια πρόκληση κι αν επιχειρήσει, η απάντηση του Ελληνισμού θα στερείται δυναμισμού και θα είναι αμελητέου κόστους για την ίδια.

**A. ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΑΠΟΔΙΔΕΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ;
Συγκρατεί ή ακυρώνει την τουρκική επιθετικότητα;**

Ορισμένες παρατηρήσεις:

1. Η αποτελεσματικότητα της αποτροπής δεν κρίνεται από εμάς αλλά από τον αντίπαλο, ο οποίος αφού ζυγίσει τις πιθανές κερδοζημίες, ή θα

αποτραπεί από τα σχέδιά του, ή θα προχωρήσει απότομος (κατάρρευση της αποτροπής και σύγκρουση ή παράδοση).

Το καίριο ερώτημα συνίσταται συνεπώς στο εξής:

—πώς θεωρούμε την αποτρεπτική μας στρατηγική ισχυρή όταν η Τουρκία όχι μόνο δεν συγκρατείται, αλλά κλιμακώνει τις απειλές και τις απαιτήσεις της εναντίον της Ελλάδας και κανένα σχέδιό της σε βάρος μας δεν εμποδίστηκε ή ακυρώθηκε;

—για ποιά αποτροπή μπορεί κανείς να μιλήσει όταν οι διεκδικήσεις της ξεπέρασαν και το όριο της παραφροσύνης όπως πχ με την αμφισβήτηση της ελληνικότητας ακόμη και των μεγάλων νησιών του Αν. Αιγαίου;

2. Σχεδόν κάθε κρίση με την Τουρκία οδηγεί σε αποδυνάμωση των θέσεών μας

Μετά από κάθε κρίση με την Τουρκία βρεθήκαμε σε χειρότερη θέση: 1973-1974, 1987, 1996, 2020 (αναλυτικά αναφέρομαι στο θέμα στο πρόσφατο βιβλίο μου «η Ελλάς των τεσσάρων θαλασσών»).

3. Ισχύει πράγματι ότι η Τουρκία μόνο βρυχάται, αλλά δεν κερδίζει τίποτε;

Επί δεκαετίες (με ορισμένες εξαιρέσεις) οι θέσεις του Ελληνισμού βρίσκονται de facto σε υποχώρηση. Τα δεδομένα ή διεκδικήσιμα δικαιώματά μας όχι μόνο δεν ασκήθηκαν, αλλά και δεν εξασφαλίστηκαν ανταλλάγματα!

Συνοπτικά επισημαίνω προς απόδειξη μερικές από τις de facto και ατιμώρητες τουρκικές προόδους:

1. η μονομερής ανακήρυξη της «ΤΔΒΚ», ο επιταχυνόμενος εκτουρκισμός και ο πλήρης στρατιωτικός έλεγχος των Κατεχομένων

2. η ένοπλη διεκδίκηση όλης σχεδόν της ΑΟΖ γύρω από τη Μεγαλόνησο

3. η διεκδίκηση ίσου μεριδίου από τον πλούτο του Αιγαίου (ίσων δικαιωμάτων!)

4. μετά την κρίση των Ιμίων (1996) και με βάση την «θεωρία των γκρίζων ζωνών» η αμφισβήτηση για πρώτη φορά επεκτάθηκε και σε εθνικό έδαφος, δηλ. σε 152 (;) ελληνικά μικρονήσια και βραχονησίδες, ακόμη και κατοικημένες!

5. η πρόσφατη αμφισβήτηση ακόμη και των μεγαλύτερων νησιών του Αν. Αιγαίου μέσω της παραληρηματικής σύνδεσης της δήθεν υποχρέωσης για

αποστρατικοποίηση των συγκεκριμένων νησιών με την αμφισβήτηση της ελληνικής επ' αυτών κυριαρχίας (!).

6. η άρνηση οποιουδήποτε δικαιώματος θαλασσιών ζωνών γύρω από τα νησιά μας (12 νμ, ΑΟΖ κλπ)

7.η εκτεταμένη παράνομη αλιεία ακόμη κι εντός των χ.υ. μας (εξυφάνεται ήδη de facto μια τουρκική ΑΟΖ στο Αιγαίο)

8.η καθημερινή διάτρηση του εναερίου χώρου μας με τις γνωστές μαζικές παραβιάσεις, αερομαχίες και υπερπητήσεις ακόμη και μεγάλων νησιών

9.η έμπρακτη αμφισβήτηση των ελληνικών λειτουργικών αρμοδιοτήτων FIR, SAR και η εγκατάσταση τριών μόνιμων πεδίων βολής στην καρδιά του Αιγαίου

10.η υπαγωγή όλων των παραπάνω κάτω από την ομπρέλα του (διακομματικής πλέον στήριξης) σχεδίου της «Γαλάζιας Πατρίδας»

11.η εργαλειοποίηση της μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη και οι προσπάθειες πρόκλησης μειονοτικού ζητήματος σε Ρόδο και Κω

12.η εργαλειοποίηση μεταναστευτικών ροών και οι υβριδικές προκλήσεις (καθοδηγούμενη αποβίβαση και παραμονή μεταναστών (συνήθως Μουσουλμάνων) στα νησιά μας και στη Θράκη

13.η περιφερειακή περικύκλωση του Ελληνισμού με βάσεις και στρατιωτική παρουσία στη Λιβύη, στα κατεχόμενα και προοπτικά στην Αλβανία.

4.Δυστυχώς, κάτω από τη μύτη μας και παρά τις διαμαρτυρίες μας, το αναθεωρητικό αφήγημα χτίζεται καθημερινά

—με συχνά νομιμοφανή «επιχειρήματα» (πχ διαβήματα σε διεθνείς οργανισμούς, διεθνείς ενημερωτικές εκστρατείες τη επικουρία ξένων αργυρώνητων αναλυτών, έκδοση παράνομων Navtex) αλλά και με ενορχηστρωμένες και παράνομες πρακτικές επί του πεδίου.

Καθημερινά σαρώνουν το Αρχιπέλαγος:

—τουρκικά πολεμικά σκάφη (συμπεριλαμβανομένου προσεχώς και του ε/φ Anadolu)

—περιπολικά ακτοφυλακής

—ελικόπτερα και μαχητικά αεροσκάφη,

- πυραυλικά συστήματα
- εξελιγμένα μη επανδρωμένα οχήματα (drones) σε αέρα και θάλασσα
- σειсмоγραφικά σκάφη και γεωτρύπανα,
- στολίσκοι αλιευτικών
- σαπιοκάραβα μεταφοράς παράνομων μεταναστών κλπ.

Παρά τις ελληνικές διαμαρτυρίες, τις αναχαιτίσεις και τις όποιες προσπάθειές μας να αποτραπεί η οικοδόμηση των αναθεωρητικών αφηγημάτων, αυτά προωθούνται ατιμωρητί, συστηματικά και ψευδοθεσμικά (με επίκληση πχ. του δικαιώματος για αβλαβή διέλευση) ανάμεσα στα ελληνικά νησιά, υπονομεύοντας βήμα-βήμα με μεθοδικά κτυπήματα την ελληνική κυριαρχία και τα συναφή δικαιώματά μας, ακόμη και στο κέντρο του Αιγαίου.

Αμφισβητούν ακόμη και το δικαίωμα να επισκέπτονται τα νησιά κρατικοί αξιωματούχοι μας.

5. Δοκιμάσαμε όλες τις δυνατές μεθόδους επίλυσης, συνήθως ασυντόνιστα και εκ του προχείρου, χωρίς θετικά αποτελέσματα, δηλ.:

α. Προσφυγή στη διεθνή δικαιοσύνη

Καθόλου τυχαία, οι ε/τ συνομιλίες για συνυποσχετικό προσφυγής στη Χάγη δεν έχουν σημειώσει καμία πρόοδο επί δεκαετίες. Οι τελευταίες εξελίξεις αλλά και η διαφαινόμενη βιασύνη των διεθνών μεσολαβητών για «λύση-πακέτο» εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους.

Παρόλα αυτά, αποτελεί την προσφιλή επιλογή των περισσοτέρων, οι οποίοι όμως παραβλέπουν ή αγνοούν τις αυξητικά επικίνδυνες συνέπειές της:

—μετά από δεκαετίες η Άγκυρα ανακάλυψε ότι μπορεί να αποκομίσει κέρδη από τη νέα τακτική της, δηλ. να επιλύσουμε «όλες τις διαφορές» μας στη Χάγη

—η θέση αυτή συνεπάγεται ότι θα αποφασίσουν ξένοι δικαστές για την ελληνικότητα του Αγαθονησίου, της Ψερίμου, της Ρω, της Γαύδου κοκ, αφού σύμφωνα με τις χρησιμοποιούμενες τεχνικές χάραξης σε ουδεμία χάραξη οριοθετικής γραμμής θα μπορούν να προβούν αν δεν αποφανθούν πρώτα για την ελληνικότητα της ξηράς, δηλ. των υπό αμφισβήτηση νησιών

—στη Χάγη επιδιώκει εξάλλου πλέον να παραπέμψει η Άγκυρα και το ζήτημα της αποστρατικοποίησης.

β. Μεσολάβηση

Παρά τη συνήθη αποστροφή μας προς τρίτους μεσολαβητές, στα πολύ δύσκολα (κρίσεις Ιμίων 1996 και Ορούτς Ρείς 2020) προσφύγαμε άρον-άρον στις ΗΠΑ και τη Γερμανία για να εισπράξουμε τις «ίσες αποστάσεις» συμμάχων και εταίρων μεταξύ επιτιθέμενου και αμυνόμενου.

γ. Οι διαπραγματεύσεις/ διάλογος

Διεξάγουμε διαλόγους κατά κανόνα χωρίς όρους, κανόνες, θέσεις και συμμάχους, με συνέπεια να οδηγούμαστε σε δυσμενέστερα αποτελέσματα.

Διαχρονικά δοκιμάσαμε μάλιστα χωρίς αποτέλεσμα (συνήθως εκ του προχείρου) τα πάντα: συνομιλίες κάθε επιπέδου (από εμπειρογνώμονες μέχρι τους ηγέτες) αλλά και κάθε ατζέντας (από την οικονομική συνεργασία και τα ΜΟΕ μέχρι τις διερευνητικές).

—Διάλογος χωρίς όρους. Στα 50 χρόνια της αντιπαράθεσης με την απειλούσα Τουρκία η χώρα μας έθετε διαχρονικά ορισμένους όρους πριν προσέλθει σε διάλογο. Ακόμη κι όταν αυτοί δεν τηρούνταν συνήθως στη συνέχεια, δημιουργούσαν μια ασπίδα αξιοπρέπειας. Οι ελάχιστοι όροι που σήμερα τίθενται διατυπώνονται με προβληματική ασάφεια, ποικίλουν από χειριστή σε χειριστή κι από ομιλία σε ομιλία.

—Διάλογος χωρίς κανόνες. Η απλή αναφορά στο διεθνές δίκαιο ή στο δίκαιο της θάλασσας δεν συνιστούν σαφές πλαίσιο διαλόγου. Το διεθνές δίκαιο δυστυχώς περιλαμβάνει σωρεία αμφίσημων κανόνων αλλά και εξαιρέσεις. Η ακόμη ατελής διεθνής δικαιοσύνη δεν είναι τυφλή και δεν προστατεύει επαρκώς. Ειδικά οι διερευνητικές επαφές, προϊόν της ήττας στα Ίμια, εκχώρησαν στην Άγκυρα τη δυνατότητα να καταθέτει οποιαδήποτε διεκδικητική παραφροσύνη της και —τελευταία —να την διεθνοποιεί με αντίστοιχες επιστολές στον ΟΗΕ, εξαναγκάζοντάς μας έτσι σε θεσμικό αντίλογο επί αναθεωρητικών διεκδικήσεών της.

—Διάλογος χωρίς ...θέσεις.

-Η προσέλευση μιας χώρας σε διάλογο οριοθέτησης χωρίς να γνωστοποιεί δημόσια επί χάρτου πώς ορίζει τα γεωγραφικά όρια των θαλασσιών ζωνών που διεκδικεί, αποτελεί σπάνια αν όχι μοναδική περίπτωση.

-Ούτε είναι εύκολα κατανοητή η επικέντρωσή μας επί δεκαετίες αποκλειστικά στο θέμα των 12 ν.μ. Τα χωρικά ύδατα γεννούν περιορισμένα οφέλη σε σχέση με αυτά μιας ΑΟΖ που αναπτυσσόμενη στις 4 θάλασσές μας μπορεί να καταλάβει μια έκταση μέχρι 500.000 τ.χ. (τέσσερεις φορές μεγαλύτερη από την κατά ξηρά επικράτειά μας). Μετά τις πρωτοβουλίες προς αυτήν την κατεύθυνση της περιόδου 2004-2009, κρυφτήκαμε ως κράτος πίσω από τον σχετικό Χάρτη της Σεβίλλης που εκπονήθηκε για λογαριασμό της ΕΕ και αναγνωρίζει απόλυτα όλες σχεδόν τις εθνικές μας

θέσεις. Όμως μετά την κρίση του 2020 τον αποκηρύξαμε επισήμως με επιστολή στον ΟΗΕ ως «απλά ένα ιδιωτικό πόνημα». Εγείρεται έτσι ένας ανησυχητικός προβληματισμός – παράλληλα με άλλες εξελίξεις – για πιθανή εγκατάλειψη οποιασδήποτε διεκδίκησης θαλάσσιων δικαιωμάτων ανατολικά της Ρόδου.

—Διάλογος χωρίς συμμάχους. Η χώρα μας δυστυχώς δεν έχει αξιοποιήσει αποτελεσματικά τη συμμετοχή στην ΕΕ και τις διμερείς συμμαχίες της με ένα συνεκτικό σχέδιο. Παρά τους διαφημιζόμενους παλαιούς και νέους συμμάχους μας των τελευταίων ετών, η επιθετικότητα της Άγκυρας γιγαντώνεται και ομολογούμε ότι στη δύσκολη στιγμή θα είμαστε μόνοι. Απορία τέλος προκαλεί και η διαφαινόμενη προτίμησή μας για τον απευθείας διάλογο, «χωρίς τρίτους μεσολαβητές», «σαν δυο καλοί γείτονες» – όπως δηλ. τον απαιτεί ο Ερντογάν.

6. Μετά το 1974 αποδυσθήκαμε σε σημαντικά εξοπλιστικά προγράμματα αλλά η τουρκική αναθεωρητική βουλιμία δεν εξουδετερώθηκε.

Εν προκειμένω σημειώνω -και θα επανέλθω στο θέμα στο τέλος- τα εξής:

—ιστορικά προκύπτει ότι προβαίναμε σε στρατιωτικές παραγγελίες μετά από κάθε κρίση με τη γείτονα αλλά στη συνέχεια η προσπάθεια ατονούσε με συνέπεια η επόμενη κρίση να μην μας βρίσκει με όλες τις προμήθειες ολοκληρωμένες και επιχειρησιακές. (Τελευταία περίπτωση το 2020).

—οι κρίσεις έδειξαν επίσης ότι οι ΕΔ ήταν οργανωτικά και από πλευράς σχεδιασμού και ηθικού έτοιμες, αλλά την ώρα των δύσκολων αποφάσεων (πχ Ίμια) οι πολιτικοί χειριστές στερούνταν στοιχειωδών γνώσεων χειρισμού κρίσεων και στρατιωτικής σύγκρουσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: Στρατηγική που δεν αποδίδει απαιτεί τροποποίηση ή αντικατάσταση !

Επί 50 χρόνια πορευθήκαμε – εκτός ορισμένων θετικών εξαιρέσεων- με αναβλητικότητα ως προς τη λήψη σημαντικών αποφάσεων και την ακατανόητη αίσθηση ότι το πρόβλημα Τουρκία με κάποιο μαγικό τρόπο θα εξαφανιστεί. Ότι μόνη της θα συνέλθει και θα αλλάξει ρότα, ή ότι δυτικές δυνάμεις (ή η Ρωσία) θα την συγκρατήσουν και θα την συνετίσουν.

Συνεχίζουμε απόητοι στο ίδιο αφήγημα όταν τίποτε από αυτά δεν συνέβη και όταν από την όλη σε βάρος μας πρόοδο της Τουρκίας κατά τα τελευταία των 50 χρόνια, προκύπτει δυστυχώς ότι:

—δαπανήσαμε υπερπολύτιμους πόρους με πολύ περιορισμένα στρατηγικά οφέλη

—αναλώθηκε τεράστιο διπλωματικό κεφάλαιο απλά χάριν αναβολών και αποφυγής της κλιμάκωσης

—χάθηκε μισός αιώνας αξιοποίησης του οικονομικού και γεωστρατηγικού πλούτου της ΑΟΖ μας στο Αιγαίο και την Μεσόγειο

—κάναμε επί δεκαετίες λάθος επιλογή με την αποκλειστική επικέντρωση στα 12νμ

—δεν αξιοποιήσαμε αποτελεσματικά τις δυνατότητες μας στην ΕΕ

—δεν αντιληφθήκαμε τη προοδευτική επιδείνωση του συσχετισμού δυνάμεων, ούτε τη μεγέθυνση του θέματος «Θράκη»

—δεν κατανοήσαμε τα όρια της δυτικής αλληλεγγύης.

Αφού λοιπόν οι τακτικές αυτές δεν απέδωσαν, μπορούν οι ελληνικές θέσεις να παραμείνουν ουσιαστικά εκεί που βρίσκονταν προ δεκαετιών;

ΕΡΩΤΗΜΑ Β: ΠΩΣ ΘΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ;

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

1.Χρειάζεται να τρέξουμε πιο γρήγορα

—Κερδίζουμε αν εμείς κάνουμε βήματα και ο αντίπαλός μας σε αντίστοιχο χρόνο πραγματοποιεί άλματα;

—Η αναβολή στη λήψη κρίσιμων αποφάσεων είναι μεν βολική για τους εκάστοτε πολιτικούς χειριστές, αλλά όταν το ισοζύγιο ισχύος χειροτερεύει σε βάρος μας, κληροδοτείται στους διαδόχους τους μια διαπραγματευτικά μειονεκτικότερη θέση.

2.Χρειαζόμαστε μια έξυπνη και καλά δομημένη στρατηγική, όχι ανακλαστικές αντιδράσεις και ιδέες της στιγμής — όπως συχνά έγινε σε απάντηση κινήσεων και πρωτοβουλιών των αντιπάλων μας. Η έλλειψη διορατικών εκτιμήσεων και συνολικού σχεδιασμού έχει σημαντικές συνέπειες για τα εθνικά συμφέροντα.

3.Είναι αναγκαία η υιοθέτηση μιας στρατηγικής της « διεκδικητικής εξομάλυνσης»

Η συνεχής ένταση με την Τουρκία δεν οδηγεί πουθενά και εγκυμονεί κινδύνους. Όμως την αξιόπιστη εξομάλυνση εγγυάται μόνο ο ορθός σχεδιασμός και η συνετή αλλά και φιλόδοξη διεκδικητικότητα.

Η στρατηγική του «δεν παραχωρούμε τίποτα και δεν διεκδικούμε τίποτα» του Ανδρέα Παπανδρέου αποδείχθηκε αναποτελεσματική αλλά και επικίνδυνη: δικαιώματα που δεν διεκδικούνται και δεν ασκούνται, μοιραία αποδυναμώνονται. Αντίθετα λοιπόν από τον γνωστό αφορισμό του 1981 η χώρα μας διεκδικεί. Δεν κινείται μινιμαλιστικά.

Χρειάζεται μια νέα σύνθεση φιλόδοξων στόχων που θα προέλθει από τη συνειδητοποίηση ότι από μόνο του το διεθνές δίκαιο δεν αποτρέπει ή τιμωρεί διεθνείς παραβάτες. Απαιτείται διπλωματική κινητοποίηση με προληπτικές κινήσεις, κυρώσεις και έντεχνη αξιοποίηση συμμάχων και εταίρων.

Η Ελλάδα δεν πρέπει πλέον να πορεύεται με αποκλειστικό γνώμονα το διεθνές δίκαιο αλλά και για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Όσο κι αν φαίνεται αυτονόητο, το τελευταίο δεν υπήρξε πάντα το υπέρτατο κριτήριο.

ΠΥΛΩΝΕΣ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ : Ενίσχυση με συγκεκριμένα μέτρα της εθνικής αποτροπής

1. Οριοθέτηση ΑΟΖ με τους γείτονες

Την περίοδο 2004-2009 ξεκίνησε ένα σχέδιο παράλληλων διμερών διαπραγματεύσεων με γειτονικές χώρες για οριοθέτηση ΑΟΖ. Συνιστούσε ανατροπή του δόγματος όλων των προηγούμενων κυβερνήσεων που από ολόκληρη ΣΔΘ είδαν ως μόνο δικαίωμα τα χ.υ. των 12 ν.μ. Ανέτρεπε παράλληλα και το ανόητο δόγμα «δεν οριοθετούμε με κανένα αν δεν συμφωνήσουμε πρώτα με την Άγκυρα». Για πρώτη φορά ελληνικά δικαιώματα και διεκδικήσεις επεκτείνονταν στο Ιόνιο, το Κρητικό και στην Αν. Μεσόγειο.

— Η Ελλάδα άρχισε τότε να διεκδικεί όλα τα δικαιώματα που της παρέχει η ΣΔΘ και η σύννομη διεθνής πρακτική με βάση τη μέση γραμμή

— Δεν παραιτήθηκε από κανένα.

— Οι εθνικές θέσεις άρχισαν να κατατίθενται σε Αλβανία, Λιβύη και Αίγυπτο

— μέχρι το 2009 οι διαπραγματεύσεις απέδωσαν την εξαιρετική συμφωνία με την Αλβανία κι ένα προχωρημένο κεκτημένο με την Τρίπολη και λιγότερο με το Κάιρο.

Στις αρχές του 2020 παρουσίασα ένα σχέδιο με τίτλο Πρωτοβουλία Ασφάλειας και Συνεργασίας της Ελλάδας με τα γειτονικά της κράτη, εθνικά πολύ πιο συμφέρον, κατά τη γνώμη μου, από την επαπειλούμενη Διάσκεψη της Αν. Μεσογείου αφού η πρώτη καθιστά την Ελλάδα ρυθμιστή των εξελίξεων αντίθετα με τη δεύτερη που προάγει τα τουρκικά συμφέροντα.

Κεντρική της ιδέα είναι η διεξαγωγή παράλληλων διμερών διαπραγματεύσεων οριοθέτησης ΑΟΖ με κάθε γείτονα ξεχωριστά αξιοποιώντας τα κατάλληλα κάθε φορά συμμαχικά ερείσματα.

Αυτό σημαίνει ότι

—αξιοποιείς το δυτικό ενδιαφέρον για την ενέργεια της Αν. Μεσογείου προς απαγκίστρωση από τη ρωσική

—διαβλέπεις ότι σε λίγα χρόνια η αξία των υποθαλάσσιων πηγών υδρογονανθράκων θα μειωθεί εκθετικά (άρα βιάζεσαι!)

—αναγνωρίζεις τα λάθη του EastMed και σχεδιάζεις έγκαιρα φθηνότερες και ρεαλιστικότερες λύσεις συνδυασμού μικρότερων αγωγών και τερματικών σταθμών LNG

—αξιοποιείς έντεχνα την ευρωπαϊκή πορεία της Αλβανίας και την αμερικανική επιρροή με στόχο την ταχεία ολοκλήρωση μιας διμερούς συμφωνίας όπως εκείνη του 2009

—αξιοποιείς την αμερικανική και άλλες φιλικές επιρροές σε Τρίπολη και Βεγγάζη για να αποδεχθούν (έστω σιωπηρά) τη μονομερή οριοθέτησή μας νότια της Κρήτης (χάρτης Μανιάτη) και στα νοτιοανατολικά τη συμφωνία Δένδια-Σούκρι. Εναλλακτικά θα μπορούσαμε να προσφύγουμε στο ΔΔΧ ανά ζεύγη (ώστε να κριθεί η νομιμότητα της Συμφωνίας Ελλάδας- Αιγύπτου έναντι του τουρκολιβυκού μνημονίου)

—προχωράς αποφασιστικά την φιλική (ακόμη) σχέση με την Αίγυπτο προς διεύρυνση της συμφωνίας του 2020 με τρία διαδοχικά βήματα:

α) ολοκλήρωση της οριοθέτησης μέσα από ελκυστικότερη πρόταση προς το Κάιρο,

β) αν η Αίγυπτος την απορρίψει προτείνουμε προσφυγή στο ΔΔΧ με φιλικό συνυποσχητικό, και, σε περίπτωση τελικής άρνησης της Αιγύπτου

γ) άμεση οριοθέτηση με την ΚΔ και επιβεβαιωτική προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

2.Υιοθέτηση σχεδίου αξιοποίησης της ΕΕ

Παρά τα περί του αντιθέτου λεγόμενα, τα ε/τ πόρρω απέχουν από το να έχουν καταστεί ευρω-τουρκικά.

Στα σαράντα χρόνια της συμμετοχής μας στην ΕΕ (με ορισμένες εξαιρέσεις) δεν αξιοποιήσαμε τα πλεονεκτήματα που μας χάριζε ο ευρωπαϊκός

πολλαπλασιαστής ισχύος απέναντι στον τουρκικό αναθεωρητισμό. Αρκεί να θυμίσουμε ότι ασκήσαμε ουσιαστικό βέτο μόνο (επί Α. Παπανδρέου) για το Τσαντ και το κορεατικό τζάμπο (!), αλλά ουδέποτε για την Τουρκία. Απογοητευτικό, ιδίως αν αναλογισθούμε ότι πιθανόν πλησιάζουμε σήμερα σε περιορισμό του δικαιώματος αρνησικυρίας.

Ακατανόητο παραμένει επίσης ότι παρόλο που η ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία και η στρατηγική αυτονομία της ΕΕ αποτελούν ζωτικό στόχο της χώρας, η Ελλάδα συμμετείχε συνήθως παθητικά συρόμενη χωρίς σχέδιο στις ανάλογες πρωτοβουλίες (Στρατηγική Πυξίδα, ανάπτυξη ενός σκληρού πυρήνα στην ευρωπαϊκή Άμυνα κ.ά.) αντί να προβάλλει δικές της (πχ. ένα Συμβούλιο Ασφαλείας της ΕΕ).

Εκπονούμε γι' αυτό ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αξιοποίησης κάθε ίντσας της συμμετοχής μας στην ΕΕ. Το εγχείρημα προϋποθέτει βέβαια δημιουργικό ρεαλισμό, δηλ. τη συνειδητοποίηση ότι δεν πρόκειται για στρατιωτική συμμαχία με αλτρουιστική νοοτροπία αλλά από σύνολο ανομοιογενών κρατών με δικά τους συμφέροντα, εθνικές ιδιαιτερότητες και ισχνές πιθανότητες για θεαματική στροφή στις σχέσεις τους με την Άγκυρα.

Συνεπώς σε τελευταία ανάλυση εξαρτάται από τις δικές μας ικανότητες να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες και να μειώσουμε τους κινδύνους. Απαιτούνται σχέδιο, ελιγμοί, συμβιβασμοί και η επένδυση των εθνικών συμφερόντων με ενωσιακή λογική.

Υιοθετώντας και εφαρμόζοντας ένα ολοκληρωμένο σχέδιο, η χώρα βαδίζει ως εξής:

—εξηγεί με σαφήνεια στους εταίρους γιατί δεν μπορούν να έχουν θέση στην ΕΕ χώρες-αναθεωρητές συνόρων (δυστυχώς δεν το πράξαμε με την ευκαιρία της ίδρυσης της Ευρωπ. Πολιτικής Κοινότητας)

—Αξιοποιεί και επισημαίνει τις ομοιότητες Πούτιν-Ερντογάν μετά τη ρωσική εισβολή και εξαρτά την παροχή βοήθειας προς την Ουκρανία από την ανάληψη αντίστοιχης υποχρέωσης συνδρομής από τα άλλα κ-μ εάν ο Ελληνισμός υποστεί τουρκική επίθεση.

—προωθεί αξιοποιώντας το Ουκρανικό και με γαλλική βοήθεια μέτρα και βήματα προς ένα αποτελεσματικό σύστημα συλλογικής ασφάλειας (με άμεσα διαθέσιμους και επιχειρησιακά αποτελεσματικούς ενωσιακούς μηχανισμούς) για την αντιμετώπιση ενός εισβολέα στα εξωτερικά ευρωπαϊκά σύνορα την κρίσιμη στιγμή,

—Προωθεί με σχέδιο και απτές κινήσεις την έννοια των εξωτερικών ευρωπαϊκών συνόρων, δεν την φαντασιώνεται. Αποσαφηνίζει και —κατά το δυνατόν ενοποιεί —τα διαφορετικά εδαφικά καθεστώτα εντός της ΕΕ. Το τελωνειακό έδαφος, η Κοινή Αλιευτική Πολιτική, οι ζώνες επιχειρήσεων της Frontex, ο «Ευρωπαϊκός Ουρανός» κ.απ. δεν ταυτίζονται ακόμη ώστε να

επικρατήσουν οι ελληνικές θέσεις περί ταύτισης ελληνικών και ευρωπαϊκών συνόρων και ορίων.

—Χτίζει πάνω στην πρωτοβουλία του 2004-09 για την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών ευρωπαϊκών συνόρων στο Αιγαίο από την Frontex/ Ευρωπαϊκή Ακτοφυλακή, προωθώντας τη μετεξέλιξη της αποστολής της στη λογική συνορεύουσας ζώνης (για έρευνα και διάσωση, καταπολέμηση παράνομης μετανάστευσης, παράνομης αλιείας, προστασία του περιβάλλοντος, διασυνοριακό έγκλημα κλπ.) .

—Χτίζει πάνω στην άλλη πρωτοβουλία του 2004-2009 για μια ευρωπαϊκή ΑΟΖ στη Μεσόγειο με την αμοιβαία αναγνώριση των ΑΟΖ των νότιων κ-μ της.

—παύει να παρασύρεται από ευρωπαϊκό ρομαντισμό και να αντιμετωπίζει παθητικά τη διεύρυνση της ΕΕ αξιοποιώντας την αντίθετα για προώθηση σημαντικών εθνικών συμφερόντων.

Επιπλέον μοχλεύουμε τη θέση μας στην ΕΕ

—προωθώντας την οιονεί Αποκλειστική Ζώνη Αλιείας της Δωδεκανήσου που κληρονομήσαμε από την ιταλοκρατία, και γενικότερα ενωσιακούς μηχανισμούς προστασίας της αλιείας

—Εντάσσουμε σε ήδη υπάρχοντα ειδικά προγράμματα της ΕΕ για απομακρυσμένα νησιά, μια ανάλογη στήριξη του Καστελλόριζου και άλλων νησιών.

—Αξιοποιούμε το δίκτυο πληροφοριών και μυστικών υπηρεσιών της ΕΕ και κ-μ προς εκσυγχρονισμό μιας ακόμη τριτοκοσμικής ΕΥΠ

— Επιδεικνύει έξυπνη ευελιξία αν η Άγκυρα εκδηλώσει προσεχώς (υποκριτικό) ενδιαφέρον για ξεπάγωμα της ενταξιακής της προοπτικής: αίρει το μπλοκάρισμα του προενταξιακού Κεφαλαίου 13 περί Αλιείας που αφορά και στις θαλάσσιες ζώνες. Εγκλωβίζονται έτσι Εταίροι και Τουρκία στην αναγκαστική αποδοχή -από την Άγκυρα- της ΣΔΘ ως όρου και αδιαπραγμάτευτου ενωσιακού κεκτημένου. Η ιδανική αυτή διαδικασία εξαναγκάζει την Κομισιόν (ως χειριστή των διαπραγματεύσεων) σε ρόλο ενεργού υποστηρικτή του δικαίου της θάλασσας, θεσμικά υποχρεωμένου να επιβάλει στην Άγκυρα το ορθό νομικό πλαίσιο της ελληνο-τουρκικής οριοθέτησης. Από επιτήδειος ουδέτερος και επιδιαιτητής, η ΕΕ αναγκάζεται έτσι να υποστηρίξει:

— α) ως καταλληλότερη διαδικασία τις ενταξιακές, όχι τις διερευνητικές,

— β) ως ορθό νομικό πλαίσιο την UNCLOS (τα 12 ν.μ., το δικαίωμα των νησιών σε ΑΟΖ κλπ) και

— γ) να εγγυηθεί πολιτικά (με την απειλή αντιποίνων, πχ ακύρωσης της Τελωνειακής Ένωσης) τον σεβασμό από την Τουρκία της νόμιμης οριοθέτησης.

Η διαδικασία αυτή είναι η προσφορότερη διότι μεταλλάσσει τον διμερή διάλογο των διερευνητικών σε πράγματι ευρωτουρκικό, παραμερίζοντας τις μονομερείς απαιτήσεις της Τουρκίας.

—Επιπρόσθετα στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να μην μας σύρει η Άγκυρα για όλα τα θέματα που εκείνη επιθυμεί στο ΔΔΧ (όπως επέβαλε η ψευδεπίγραφη «επιτυχία» του Ελσίνκι) αλλά το αντίστροφο, εκμεταλλευόμαστε κατάλληλα ένα άλλο ευνοϊκό προηγούμενο με αντιστροφή ρόλων και όρων : την διαδικασία, υπό συγκεκριμένους όρους, προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο που επέβαλε το κράτος-μέλος Σλοβενία στην τότε ακόμη υποψήφια προς ένταξη Κροατία.

—Πιθανότερη όμως προβάλλει η βήμα-βήμα εξυφαινόμενη αλά καρτ ειδική σχέση της Τουρκίας με την ΕΕ με παραμερισμό της ενταξιακής προοπτικής. Εδώ και χρόνια προωθούνται μεμονωμένα μέτρα ενίσχυσης της ευρω-τουρκικής σχέσης που όμως προωθούν τα τουρκικά και ευρωπαϊκά συμφέροντα, όχι τα ελληνικά. Ακατανόητη φαίνεται γι αυτό η παρ' ημίν κυρίαρχη άποψη ότι η ειδική σχέση συμφέρει τον Ελληνισμό. Το ακριβώς αντίθετο: προσπορίζει στην Άγκυρα κέρδη και πλεονεκτήματα χωρίς να της επιβάλει κανένα όριο ή περιορισμό.

—Ελλάδα και ΚΔ έχουν συμφέρον να αντιταχθούν σθεναρά με βέτο και αντίποινα σε οποιαδήποτε ειδική σχέση χωρίς ουσιαστικά ανταλλάγματα. Σε κάθε δηλ. βήμα που προσπορίζει οφέλη στην Τουρκία (Τελωνειακή Ένωση, πολιτικός διάλογος υψηλού επιπέδου και ΕυρΠολιτΚοινότητα, ενσωμάτωσή της «από το παράθυρο» στην ΚΕΠΠΑ, ΚΕΠΑΑ, διάλογο ΝΑΤΟ-ΕΕ, επιλεγμένα κονδύλια βοήθειας κλπ.) συγκατατίθενται μόνο με απτά κάθε φορά ανταλλάγματα συμμόρφωσης της Τουρκίας.

Απαιτείται με άλλα λόγια η υιοθέτηση μιας συναλλακτικής quid pro quo στρατηγικής που θα προβλέπει απτά ανταλλάγματα προς τον Ελληνισμό για κάθε βήμα προσέγγισης της Τουρκίας με ΕΕ και σύνδεση της στρατηγικής αυτής με τον ε/τ διάλογο και το Κυπριακό.

Συμπερασματικά, εργαζόμαστε σοβαρά για να ενταχθούν έντεχνα τα ελληνοτουρκικά θέματα στα ευρωτουρκικά αναδεικνύοντας σε κεντρικό μας στόχο τα ανταλλάγματα που θα ζητήσει η Τουρκία από τους μεσολαβητές για να «συγκρατηθεί» να δωθούν από την ΕΕ και τις ΗΠΑ, όχι από εμάς!

3.Δημιουργική αναβάθμιση των παράλληλων διμερών αμυντικών συμφωνιών σε ολοκληρωμένο σχέδιο συμμαχικής υποστήριξης

Χρήσιμες αναμφίβολα οι διμερείς διπλωματικές και αμυντικές συμφωνίες που υπογράφηκαν την τελευταία τετραετία, ιδίως εκείνες που προβλέπουν τη συνδρομή τους. Όμως παραμένουν ανεκμετάλλευτες.

Το ζητούμενο δεν είναι μια χύδην συγκόλληση κατά βάση ετερόκλητων συμμάχων και εταίρων σε ένα είδος κυρίως επικοινωνιακής αντι-τουρκικής σύμπραξης όπως κατά βάση επιχειρήθηκε χωρίς μεγάλη επιτυχία. Απαιτείται ο σχεδιασμός ενός συνεκτικού πλέγματος επιμέρους συγκεκριμένων και εξασφαλισμένων συμμαχικών συνεισφορών, όπου κάθε σύμμαχος ή εταίρος προσθέτει στην αλυσίδα χρήσιμους και ρεαλιστικά εφικτούς κρίκους, ενισχύοντας έτσι την διαπραγματευτική, αποτρεπτική, αλλά και αμυντική ισχύ του Ελληνισμού.

4. Διάλογος με την Τουρκία σε άλλη βάση

—Η προσφυγή στο ΔΔΧ ούτε πανάκεια είναι, ούτε στερείται κινδύνων (τους οποίους ήδη σκιαγράφησα).

Παρά τις αδιέξοδες προσπάθειες 50 χρόνων η χώρα μας εξακολουθεί στρουθοκαμηλικά προσκολλημένη στη διαδικασία του ΔΔΧ από τη δεκαετία του 1970. Κι αυτό ενώ έχουν αλλάξει βασικές παράμετροι: τότε δεν υπήρχαν γκρίζες ζώνες, ούτε Γαλάζια Πατρίδα, ούτε casus belli, ούτε αμφισβήτηση της ελληνικής κυριαρχίας επί των νησιών του Αν. Αιγαίου με μοχλό την αποστρατικοποίηση. Ούτε δείχνει προσώρας να επηρεάστηκε από την πρόσφατη στροφή της γείτονος που επιδιώκει προσφυγή «για όλα τα θέματα στη Χάγη», ούτε την προβληματίζει η εξελισσόμενη νομολογία του ΔΔ, ούτε τα τυχόν πολιτικά κριτήρια που ενίοτε υπεισέρχονται στην κρίση των διεθνών δικαστών.

Αλλά ακόμη κι αν όλα αυτά ως δια μαγείας εξαφανιστούν, πάλι προκύπτει το εύλογο ερώτημα αν η Τουρκία θα αποδεχθεί την όποια ετυμηγορία του ΔΔΧ η οποία σίγουρα δεν θα ικανοποιεί τη βουλιμία της. Ποιός θα διαθέτει την αποφασιστικότητα και δύναμη να της την επιβάλει;

—Ο διάλογος δεν είναι πολιτικά ουδέτερη διαδικασία: όταν εκλιπαρείς για διάλογο στέλνεις επικίνδυνα μηνύματα

Μια σοβαρή προσέγγιση εκκινεί από τη βασική ασυμμετρία ανάμεσα στους εμπλεκόμενους:

—από τη μία πλευρά μια δυτική, πλουραλιστική και φιλειρηνική δημοκρατία, από την άλλη ένα μεγαλομανές, πολεμοχαρές και αυταρχικό καθεστώς.

—Επιπλέον, η Τουρκία

α) θεωρεί ότι είναι ισχυρότερη στρατιωτικά, ετοιμοπόλεμη και εμπειροπόλεμη

β) αντιμετωπίζει τη στρατιωτική σύγκρουση ως αποδεκτό εργαλείο πολιτικής

γ) πιστεύει ότι οι Συνθήκες Ειρήνης που χάραξαν διεθνή σύνορα ανατρέπονται συνήθως με πόλεμο

δ) βλέπει τον αναθεωρητισμό συνόρων να υπερισχύει σταδιακά της αρχής του απαραβίαστου

ε) θεωρεί ότι ο χρόνος εργάζεται υπέρ της (αιώνας της Τουρκίας).

Γι αυτό επιδιώκει κατά προτίμηση την παράδοση των αντιπάλων της «με το στυλό» σε σχέση με τη εναλλακτική επιλογή της να στρατικοποιήσει την αντιπαράθεση, επιρρίπτοντας την ευθύνη της μή-ειρηνικής διαγωγής στον Ελληνισμό ώστε να εμφανιστεί η ίδια ως αμυνόμενη.

-Αντίθετα την Ελλάδα συμφέρει η προληπτική διπλωματική διαχείριση με τη βοήθεια της πολλαπλασιαστικής ισχύος που της προσδίδουν αξιόπιστες διεθνείς στηρίξεις επί συγκεκριμένων πρωτοβουλιών που η ίδια θα ενεργοποιήσει.

—Υπάρχουν πιο συμφέρουσες διαδικασίες διαλόγου από τις διερευνητικές:

Εναλλακτικές προσεγγίσεις είναι όπως αναλύθηκε

α) η επαναφορά της ενταξιακής διαδικασίας αν ο Ερντογάν κινηθεί προς τα εκεί

β) η συναλλακτική *quid pro quo* διαπραγμάτευση όπου η Ελλάδα και η ΚΔ θα ανταλλάσσουν βήματα της Τουρκίας προς την πλευρά τους με δική τους συγκατάνευση σε παροχές από την ΕΕ

γ) η ενδεχόμενη αξιοποίηση του ε/τ Συμφώνου Φιλίας Ουδετερότητας και Διαιτησίας του 1930

δ) ο συνδυασμός ενός νέου διαλόγου με μια ισχυρή και δίκαιη διεθνή μεσολάβηση. Μια τέτοια θα είχε νόημα υπό τους εξής όρους:

-καταθέτουμε εμείς οι ίδιοι πλαίσιο διαδικασίας και βασικών αρχών ειρηνικής και δικαιοσύνης επίλυσης

-καταθέτουμε συγκεκριμένες διεκδικήσεις με βάση την εφαρμογή της ΣΔΘ (χάρτης Σεβίλλης)

-διευρύνεται η κυοφορούμενη μεσολάβηση ΗΠΑ-Γερμανίας με τη Γαλλία

-οι μεσολαβητές πλαισιώνονται κατά το δυνατόν από τον Πρόεδρο ή Αντιπρόεδρο του ΔΔΧ

-οι μεσολαβητές εγγυώνται την αποδοχή και σεβασμό της λύσης από την Τουρκία

-η ισχύς των μεσολαβητών εξασφαλίζει τα παραπάνω.

5.Ορθολογικότερη επιλογή εξοπλισμών

—Λόγω της προσήλωσής της σε ειρηνικές διαδικασίες η χώρα μας εσφαλμένα θεωρεί ότι οι στρατιωτικοί εξοπλισμοί προορίζονται μόνο για την αποτροπή του αντιπάλου —είδαμε αν αυτό πράγματι ίσχυσε— και τις παρελάσεις.

—Απέναντι σε υποψήφιο εισβολέα επείγει να συνειδητοποιηθεί ότι προορίζονται, όσο απευκταίο κι αν είναι, και για τη διεξαγωγή επιχειρήσεων (warfighting) στην διόλου αμελητέα περίπτωση που η αποτροπή καταρρεύσει και ο αντίπαλος επιτεθεί.

—Επιπλέον επικρατεί τα τελευταία χρόνια εφησυχαστικός ενθουσιασμός ότι διαθέτουμε ήδη ισχυρή αποτροπή που αποδίδεται στην στρατιωτική υπεροπλία μας και γι αυτό οι λεκτικές απειλές της γείτονος δεν παράγουν οποιοδήποτε αποτέλεσμα.

Το θέμα είναι ευαίσθητο για μια δημόσια ομιλία και γι αυτό θα περιοριστώ σε ορισμένες τροχιοδεικτικές και μόνο επισημάνσεις:

—Σε απόλυτους αριθμούς η Τουρκία διαθέτει τα τελευταία χρόνια για τη στρατιωτική της ενδυνάμωση 4πλάσια κονδύλια σε σχέση με εμάς.

—Οι προμήθειές μας αμυντικών συστημάτων έρεπαν συνήθως προς τις πλέον σύγχρονες και εντυπωσιακότερες πλατφόρμες (αεροσκάφη, πλοία κλπ) της αγοράς, τα οποία απαιτούσαν φυσικά μακρούς χρόνους παράδοσης ενώ συνοδεύονταν και από οσμές σκανδάλων καθώς και από καθυστερήσεις (ή καθ' οδόν ακυρώσεις) ως προς τα όπλα και άλλα συστήματα που έπρεπε να φέρουν

—Παρά τον συνήθως επείγοντα χαρακτήρα τους σπάνια προτιμήθηκαν τα ετοιμοπαράδοτα ή/και μεταχειρισμένα. Ούτε σήμερα με όσα συμβαίνουν θεωρήθηκαν οι εξοπλισμοί επείγοντες, αφού π.χ. σε ό,τι αφορά τα F-35, η ολοκλήρωση της παράδοσής τους προγραμματίζεται για μετά το τέλος της δεκαετίας (ενώ τα α/φη αυτά ήδη διαθέτουν αρκετές άλλες αεροπορίες).

—Επιπλέον, λόγω και του κάθε φορά επείγοντος χαρακτήρα, δεν αποκομίστηκαν οφέλη για την εγχώρια αμυντική βιομηχανία η οποία κυριολεκτικά καταβαραθρώθηκε μετά το 1981. Αντίθετα, η Τουρκία έχει αναπτύξει (λόγω και των κυρώσεων της δεκαετίας 1970), εντυπωσιακή πολεμική βιομηχανία σε κρίσιμα συστήματα, εξασφαλίζοντας παράλληλα και αυτάρκεια σε πυρομαχικά.

—Παρά την ραγδαία εξέλιξη νέων πυραυλικών και άλλων τεχνολογιών, η έμφαση εξακολουθεί να δίνεται σε υπερσύγχρονες πλατφόρμες χωρίς την δέουσα συμπλήρωσή τους με τα κατάλληλα οπλικά τους συστήματα. Είναι ιδιαίτερα ανησυχητική η καίρια έλλειψη όπλων μακρού πλήγματος από το οπλοστάσιό μας, ακόμη και για τα F-16. Ολοένα και περισσότερες χώρες (με πρώτη την Τουρκία) επενδύουν στους πυραύλους χωρίς να προκαλούν το δικό μας ενδιαφέρον...

—Μια στρατηγική αποτροπής απαιτεί «έξυπνους» και πραγματικά αποτρεπτικούς εξοπλισμούς —δηλ. εκείνους που μπορούν να επιφέρουν με υψηλή πιθανολόγηση απαγορευτικά υψηλές καταστροφές στον υποψήφιο εισβολέα. Κανείς ισχυρός αντίπαλος δεν αποτρέπεται από την «απειλή» «θα αμυνθώ»...

—Η προτίμηση προς σύγχρονα αεροσκάφη δεν πρέπει να παραγνωρίζει στο πλαίσιο μιας σύγκρισης κόστους-οφέλους ότι οι βαλλιστικοί πύραυλοι προσφέρουν φθηνότερη εναλλακτική λύση σε σύγκριση με τα αεροσκάφη. Με το κόστος λίγων σύγχρονων αεροσκαφών, μπορεί να αγοραστεί σημαντικός αριθμός βαλλιστικών πυραύλων (χωρίς καν να μπορούν να συγκριθούν και οι δαπάνες εκπαίδευσης, εγκατάστασης και συντήρησης). Οι βαλλιστικοί πύραυλοι δρουν εξάλλου και ψυχολογικά προς ενίσχυση της αποτροπής καθώς παρομοιάζονται συχνά με «πυρηνικά όπλα των φτωχών», δεδομένου ότι προσφέρονται για πλήγματα σε στρατηγικούς στόχους (κρίσιμες υποδομές και εργοστάσια, βάσεις και αποθήκες πυραύλων, στρατηγεία και κέντρα επικοινωνιών, ραντάρ κλπ.) από ιδιαίτερα μακρινές αποστάσεις, δίνοντας παράλληλα ελάχιστο χρόνο προειδοποίησης σε σχέση με τα αεροσκάφη. Εξεταστέο είναι επίσης το αν, αντίστροφα, η χώρα μας είναι επαρκώς προετοιμασμένη απέναντι σε πυραυλικά πλήγματα.

—Κρίσιμης σημασίας για την εθνική αποτροπή και άμυνα είναι και η βέλτιστη δυνατή προετοιμασία προς αντιμετώπιση κάθε μορφής υβριδικών απειλών (κυβερνοπολέμου, τύφλωσης επικοινωνιών κλπ.), οι οποίες δεν περιορίζονται στις εφόδους μεταναστών στον Έβρο ή τα νησιά. Επείγει στο πλαίσιο αυτό μια γενικότερη ανάλυση των διδαγμάτων από τα νέα επιχειρησιακά δόγματα και τις τάσεις των ένοπλων συγκρούσεων (πχ αξιολόγηση των μη επανδρωμένων εναέριων, θαλάσσιων και υποθαλάσσιων οχημάτων, της διασυνδεσιμότητας των συστημάτων μας και της δικτυοκεντρικής μάχης και προοπτικά της πολυχωρικής κλπ.) για το Αιγαίο και την Αν. Μεσόγειο.

Συμπερασματικά, δεδομένων των τεράστιων αμυντικών δαπανών από το υστέρημα του ελληνικού λαού που επιβάλλει η τουρκική επιθετικότητα, απαιτείται η βέλτιστη δυνατή σχέση κόστους-οφέλους των παραγγελιών μας, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη ότι τα οπικά μας συστήματα δεν προορίζονται αποκλειστικά για την αποτροπή αλλά και για να κατισχύσουν του εισβολέα αν απαιτηθεί. Με τις τεχνολογίες και τα δόγματα να εξελίσσονται ραγδαία, απαιτούνται οι χρησιμότεροι πολλαπλασιαστές στρατιωτικής ισχύος —όχι πάντα οι εντυπωσιακότερες και ακριβότερες πλατφόρμες της παγκόσμιας αγοράς για τις οποίες η Τουρκία γνωρίζει ότι θα απαιτηθούν χρόνια για να βρεθούν σε συνολική επιχειρησιακή ετοιμότητα.

6. Συμπερίληψη της Κύπρου στον εθνικό σχεδιασμό

Θα ήταν οξύμωρο για μια χώρα έτοιμη (κατά τα προβλεπόμενα) να στρατικοποιήσει μια σημειακή κρίση γύρω από μια βραχονησίδα, να αδιαφορεί για την ασφάλεια ενός εκατομμυρίου Ελλήνων Κυπρίων. Ενώ όμως το συνομοσπονδιακό τερατούργημα του σχεδίου Ανάν απορρίφθηκε πανηγυρικά το 2004 από τον κυπριακό λαό, η εθνική επιτυχία στη συνέχεια δεν αξιοποιήθηκε.

Γνωρίζοντας την απέχθεια των Ε/Κ προς τη διχοτόμηση ο Ερντογάν εκβιάζει πλέον μέσω της «λύσης» των δύο κρατών για πολύ περισσότερα: για να αποδεχθούν ως λιγότερο κακή μια δικέφαλη συνομοσπονδία που θα του επιτρέψει τον πολιτικό και στρατιωτικό έλεγχο ολόκληρου του νησιού και κατ' επέκταση ολόκληρης της Αν. Μεσογείου.

Πρέπει συνεπώς να σκεφθούμε πλέον out of the box τις παράλληλες δράσεις των δυο αδελφών κρατών για την ισχυροποίηση του Ελληνισμού στη Μεγαλόνησο.

Προέχει για τον σκοπό αυτόν η αξιοποίηση των πέντε ισχυρότερων όπλων της ΚΔ:

—της ελληνικής συμπαράταξης

—της διεθνούς αναγνώρισης

—της συμμετοχής της στην ΕΕ

—της στρατηγικής της αξίας που όμως σήμερα καρπώνονται άλλες χώρες και

—της τεράστιας ΑΟΖ που της αναλογεί.

Η Ελλάδα και η ΚΔ είναι σήμερα θεσμικά, διπλωματικά και στρατιωτικά πολύ ισχυρότερες από το 1974. Ως κράτη-μέλη της ΕΕ με ισχυρούς στρατιωτικούς δεσμούς με τις ΗΠΑ και στο στάδιο απόκτησης πολλά υποσχόμενων αεροναυτικών συστημάτων μπορούν έντεχνα να εξωθήσουν την ΕΕ και τις ΗΠΑ σε ορθολογικότερες θέσεις :

—στην απόρριψη της συνομοσπονδίας και υποστήριξη μιας αυστηρά ομοσπονδιακής λύσης,

—στην υποχρεωτική αναγνώριση της ΚΔ από την Τουρκία,

—στην επανάληψη της απόφασης του Ευρ. Συμβουλίου του Οκτωβρίου 2020 για διαπραγματεύσεις οριοθέτησης ΑΟΖ μεταξύ Λευκωσίας και Άγκυρας,

—στον περιορισμό των ευρωπαϊκών προνομίων των Τουρκοκυπρίων όταν εκφεύγουν των συμφωνημένων παραμέτρων λύσης του Κυπριακού, εκτουρκίζονται αντί να εξευρωπαϊζονται, και επιπλέον παραβιάζουν αποφάσεις του ΟΗΕ με προωθήσεις στο Βαρώσι κ.ά.

—Αξιοποιώντας το νέο κεκτημένο της αμυντικής σχέσης ΗΠΑ-ΚΔ η Λευκωσία, με τη σύμπραξη της Αθήνας, θα έπρεπε να είχε υποβάλει αίτηση ένταξης στο ΝΑΤΟ ώστε να εκμεταλλευθεί η Ελλάδα την τρέχουσα διεύρυνση κατά τρόπο ανάλογο της διεύρυνσης της ΕΕ το 2004, δηλ. με τη θέση : «ή εντάσσονται όλοι οι υποψήφιοι, ή κανένας». Το τουρκικό βέτο που αναμφίβολα θα προβαλλόταν, ουδόλως σημαίνει ότι δεν θα εξασφαλιζόνταν άλλα σημαντικά κέρδη για τον Ελληνισμό (πχ ισχυρότερη δέσμευση των ΗΠΑ για αποτροπή της Τουρκίας στη Μεγαλόνησο).

7.Επικράτηση στην ειρηνική μάχη του Αιγαίου

Εξίσου ή και ακόμη πιο σημαντική για την εθνική μας άμυνα και ακεραιότητα είναι και η «επικράτησή» μας στην «ειρηνική μάχη» του Αιγαίου.

α) Καίρια είναι εν προκειμένω η πολύπλευρη οικονομική ανάπτυξη του Αρχιπελάγους, μέσω ενός ειδικού «Αναπτυξιακού Προγράμματος Αν. Αιγαίου» από το Ταμείο Ανάκαμψης.

β) Εξίσου σημαντική είναι και η επιστροφή των απογόνων των παλαιότερων κατοίκων στις πατρογονικές μικρο-νησιωτικές εστίες που

εγκατέλειψαν τα μεταπολεμικά χρόνια. Πρόκειται για μικρά νησιά που για να δικαιούνται ΑΟΖ γύρω από τις ακτές τους, πρέπει να είναι ικανά για αυτόνομη οικονομική ζωή. Συνεπώς, η επιστροφή των παλαιών κατοίκων σε κάθε μικρό νησί ή και βραχονησίδα του Αιγαίου, πρέπει να υποστηριχθεί αντί, ανοήτως, να απαγορεύεται η δόμηση επειδή, εθνικά εσφαλμένα, ανακηρύχθηκαν το 1996 προστατευόμενες περιοχές Natura.

Ανάλογα ευφυή μέτρα απαιτούνται και στη Θράκη στην οποία σκόπιμα δεν αναφέρθηκα σε μια περίοδο θλιβερής διακομματικής αντιπαράθεσης για τα αυτονόητα που βλάπτει καταφανώς το εθνικό συμφέρον.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συμπερασματικά, η αδυναμία της ακολουθούμενης στρατηγικής μας να ακυρώσει την τουρκική επιθετικότητα απαιτεί μια νέα στρατηγική προσέγγιση των ελληνο-τουρκικών σχέσεων και του Κυπριακού. Παρά τις διορθωτικές κινήσεις που επιχειρήθηκαν τελευταία, οι τουρκικές απαιτήσεις αυξάνονται εκθετικά και επίκειται επιστροφή σε νέους διαλόγους και μεσολαβήσεις. Όμως όσες βερμπαλιστικές μειώσεις και εγγυήσεις της τουρκικής επιθετικότητας κι αν μας παρασχεθούν από την ίδια και τους συμμάχους μας, κι όσους προηγμένους εξοπλισμούς κι αν προμηθευτούμε, η έλλειψη εθνικής φιλοδοξίας και συνεκτικής στρατηγικής, και κυρίως η πενία «ευφυών» αποφασιστικών κινήσεων, απειλούν να οδηγήσουν σε επικίνδυνα μονοπάτια. Στην αναμέτρηση με την Τουρκία δεν έχουμε άλλα περιθώρια απώλειας εδάφους ή αδικαιολόγητων αναβολών με την ψευδαίσθηση ότι κάποτε μόνη της ή υπό διεθνή πίεση θα παραιτηθεί από τις παράλογες αξιώσεις της.

Εθνικό καθήκον της επόμενης κυβέρνησης είναι μέσα από τυχόν εξομάλυνση, «λύσεις» αλλά και κάθε είδους αναμέτρηση με την Τουρκία, να εξέλθουμε με απτά κέρδη σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση.

